

Ook dit is 'VEILIGE KERK'

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Beeldbank Protestantse Kerk in Nederland

Het kon natuurlijk niet uitblijven. In het vorige nummer van 'Kerkbeheer' schreven we iets over VOG's (Verklaring Omtrent Gedrag). Daar kwam natuurlijk reactie op, zoals het ook hoort bij een pagina 'opinie'. Actie en reactie, hoor en wederhoor.

Bureaucratische rompslomp

Aanleiding tot het artikel op de pagina 'opinie' was eigenlijk de procedure van aanvragen van een VOG. Er moet een nummer van de Kamer van Koophandel van de vrijwilligersorganisatie (in dit geval de plaatselijke kerk) worden opgegeven waarvoor de VOG (gratis) kan worden aangevraagd. Dat en de formele kant van het vrijwilligersbeleid (overeenkomsten, verzekeringen) liggen al gauw op het kerkrentmeesterlijk terrein. Vandaar dat we er aandacht aan schonken in ons blad.

En passant gaat het dan al gauw ook over de inhoud. Ook die kwam voort uit een kerkrentmeesterlijk perspectief. Want als kerkrentmeester zie je op allerlei terreinen de bureaucratie toenemen. Verklaring voor dit, verklaring voor dat, indekken voor zus, indekken voor zo, volgende invuloefening, heb je dit wel geregeld, en is dat wel vastgelegd? En nu dus voor alle vrijwilligers, met name in het jeugdwerk in de kerk, bijhouden of ze ook een VOG hebben ingeleverd. Is dat dan de garantie voor veilig jeugdwerk? Of voor een veilige kerk in de omgang met elkaar? Of scheidt het een schijnveiligheid? Terwijl er wel weer van alles voor moet worden opgezet aan papierwerk en monitoring.

De veiligheidsutopie

Het was al in 2002 dat Hans Boutelier zijn boek liet verschijnen: 'De veiligheidsutopie. Hedendaags onbehagen en verlangen rond misdaad en straf'. Daarin analyseerde hij hoe een gebrek aan omgangskunst met het kwade,

met het tragische, leidt tot een verlangen naar maximale accountability rond veiligheid, met name richting derden, organisaties, overheid, instellingen e.d. Als je nu de vraag stelt of we er in onze samenleving misschien in zijn doorgeschoten, laad je al gauw de verdenking op je om verantwoordelijkheden te willen bagatelliseren. Aan de andere kant zeggen we natuurlijk allemaal tegen elkaar: absolute veiligheid is niet te garanderen, maar we moeten wel ons uiterste best doen om ongelukken te voorkomen. Wie kan daar tegen zijn? Maar hoever achter de komma moet je daar mee doorgaan?

In onze zorginstellingen worden pakken regels naar binnen gedragen om de veiligheid van onze kwetsbare ouderen te garanderen. Elke dag alle koelkasten controleren of er geen melk of een plakje kaas over de datum is, zo ongeveer om het uur 20 seconden je handen wassen, ga zo maar door. Het staat beschreven, dus de instelling kan een vinkje zetten. Als er nu nog iets mis gaat, moet het wel aan de individuele medewerker liggen die zich niet aan het protocol heeft gehouden. Tegelijk, juist zulke simpele zaken benoemen en je er bewust van worden, blijkt enorm veel gezondheidswinst en risicoreductie te kunnen opleveren. Net als het consequent gsystematiseerd en gestandaardiseerd neer leggen van alle instrumenten in een operatiekamer.

Je ziet het in alle sectoren van de samenleving: de hang naar risicoreductie. Uiteraard vanwege de veiligheid zelf (je wilt niet meer die vuurwerkfabriek zijn die ontploft, ►

of het jongerencafé dat afbrandt), maar ook vanwege de financiële gevolgen en de aansprakelijkheid die een eventueel verwijtbaar nadeel of ongeluk met zich mee kunnen brengen.

Seksueel misbruik van minderjarigen

Seksueel misbruik, met name van minderjarigen, staat op dit moment hoog genoteerd als kwaad pur sang. Bas Heijne, bekend columnist en essayist, stelde dat seksueel misbruik van kinderen, en dus de pedoseksueel, vandaag zo ongeveer is geworden tot het absolute kwaad, meer dan Adolf Hitler. Ondertussen zegt het iets over de veranderde positie van het kind en – gelukkig, zeg ik er bij – de veranderde visie op macht en machtsmisbruik.

Dus, alles bij elkaar op geteld: je wilt als kerk toch niet dat het jou overkomt dat in jouw kerk pastorale relaties of jeugdwerk bezoedeld raken met misbruik en grensoverschrijdend gedrag. Zijn er al niet genoeg beerputten uit het verleden opengegaan op dat terrein? Dus dat moet - vanaf nu - tot elke prijs voorkomen worden. Nou ja, tot 'elke' prijs, in ieder geval tot een hoge prijs!

Gesprek met Lenny van den Brink

Ik praat met mevrouw Lenny van den Brink. Zij is binnen de landelijke organisatie van de Protestantse Kerk verantwoordelijk voor het thema 'veilige kerk'. Daarmee wordt dan niet bedoeld de veiligheid zoals die in kerkrentmeesterlijke kringen vaak wordt gezien: BHV'ers in de kerk, brandveiligheid, veiligheid en geweldsincidenten of ongevallen. Nee, het gaat om veiligheid in de omgang met elkaar in de kerk. Van mensen onderling, in pastorale relaties, in het jeugdwerk, maar net zo goed in de tuingroep of bij de oud-papierclub. Wordt er respectvol met elkaar omgegaan, wordt pestgedrag tegengegaan, zijn de vor-

men van humor wel voor iedereen acceptabel, worden er geen grenzen overschreden in lichamelijk contact of in seksuele toespelingen?

Je kunt zeggen: we zijn toch van de kerk, zulke dingen (pesten, verkeerde humor, seksueel onaanvaardbaar gedrag) gebeuren toch bij ons niet. Die naïviteit moeten we maar gauw achter ons laten. Misschien komt het niet zo veel voor als op de kermis en in de kantine, maar het komt zeker voor. Als kerkrentmeester kun je denken: nou goed, we moeten erover nadenken binnen de kerk, maar dan is het bij uitstek een onderwerp voor de kerkenraad en niet voor het college van kerkrentmeesters. Het gaat vooral om pastoraat en jeugdwerk. Natuurlijk is het een zaak voor een kerkenraad, maar vlak het kerkrentmeesterlijke perspectief niet uit. Kerkrentmeesters hebben de werkgeversrol in de kerk (niet ten aanzien van de predikanten overigens). Zij zijn vaak ook degenen die vrijwilligers met een vrijwilligersovereenkomst begeleiden. Zij regelen verzekeringen en komen in beeld in aansprakelijkheidskwesties. Kortom genoeg aanknopingspunten om ook als kerkrentmeesters eens de vraag te stellen: hoe hebben we dat in onze kerk geregeld?

Het gaat om inbedding in beleid

Mevrouw Van den Brink is ook de coördinator van het SMPR. Dat is een interkerkelijk meldpunt voor seksueel misbruik in de kerk. De letters SMPR duiden nog op de oude naam: seksueel misbruik in pastorale relaties, maar het gaat om meer dan alleen pastorale relaties.

"En ja", zo vertelt zij: "natuurlijk gaat het niet om het krijgen van een papiertje op zich. Het gaat er om dat er een beleid is in je gemeente. Dat wordt trouwens ook door de screeningsautoriteit Justis gevraagd. Heb je als vrijwil-

ligersorganisatie je zaken geregeld? Dat wil zeggen, bespreek je met je vrijwilligers een gedragscode? Heb je een vertrouwenspersoon aangesteld? Heb je duidelijk een verwijzingsmogelijkheid aangegeven (zoals naar het SMPR)? Dat soort dingen. Dan is het moeten aanvragen van een VOG voordat je aan een bepaalde taak mag beginnen, of voordat je benoemd wordt, vooral een formele reminder: we moeten niet vergeten het er met elkaar over te hebben. Niet alleen of er in het verleden van een nieuwe vrijwilliger misschien iets is gebeurd, dat nu als contra-indicatie moet gelden voor een bepaalde functie, maar vooral het gesprek vooraf, met allen die voor het eerst mee gaan doen. Dit zijn onze manieren, dit is zoals wij het 'normaal' vinden, en dit is wat bij ons de lichten op oranje en rood doet zetten."

Moet iedereen aan de VOG?

Ik vraag hoe zij dat ziet. Moet dat voortaan dan bij iedere vrijwilliger, ook die maar eens per maand een keer in de kindernevendienst meedoet als leiding, of die een middagje komt helpen bij een vakantiebijbelweek? Lenny: "Persoonlijk vind ik dat je zou moeten uitgaan van iedereen, in ieder geval iedereen die namens de kerk alleen met kinderen of jongeren komt te werken, sowieso. Maar dat is geen richtlijn vanuit de landelijke kerk of iets dergelijks. Op de site van JOP, ons protestantse jeugdwerk, staat heel veel informatie over wat dan belangrijk is (zie aan het eind van het artikel). Natuurlijk kun je er pragmatisch mee omgaan, als je maar beleid maakt. Het is niet wettelijk verplicht, zoals wel in het onderwijs, of bij de kinderopvang. Dus als er samen wordt gewerkt kun je ook het vier ogen principe gebruiken. Hoe dan ook, iedereen moet wel een gesprek krijgen waarin het wordt genoemd, en waarin informatie wordt gegeven. Tegelijk: als je een knip maakt, krijg je ook de discussie: wie wel en wie niet, wordt de één meer vertrouwd dan de ander, is dan al gauw de vraag. Zoveel werk is het niet, als het eenmaal is ingebed. En het feit dat je dan iedereen zo'n VOG laat aanvragen, geeft aan dat je van iedereen verlangt zich bewust te zijn van haar of zijn verantwoordelijkheid. Het is meer dan symboliek, het houdt echte recidivisten tegen, maar het is ook symbolisch: we staan even stil bij het thema: veilige omgang met elkaar, en wat doe ik als ik een 'niet pluis gevoel' krijg bij een bepaalde situatie."

Ook de dominee's?

En ook de dominee's dan een VOG, vraag ik. Zij zijn geen werknemers van de kerk, maar hebben een aparte positie. Ik merk enige aarzeling bij Lenny van den Brink. "De dominee's hebben een geheel eigen rechtspositie, zijn omgeven met gedragscode's en ook met een vorm van tuchtrecht. Het is een vraagstuk dat wel leeft in de kerkelijke organisatie, maar wij gaan daar niet over. Dat ligt bij het moderamen van de synode. Maar zeker kan ik het me wel

voorstellen dat je het ook van predikanten vraagt, op enig moment dat ze zich voor het ambt voorbereiden, of als de predikant wil overkomen naar onze kerk. Al was het maar ook als voorbeeld, en uit solidariteit met alle andere 'werkers' in de kerk, maar dan niet elke keer weer opnieuw in een nieuwe gemeente, dat hoeft denk ik niet. Bij een beroepsprocedure kan altijd bij het moderamen worden nagevraagd of er bezwaar is tegen een beroep. Dat heeft inzicht in eventuele tuchtmaatregelen."

Nadere informatie

Nadere informatie is te vinden op de website van JOP, het protestantse jeugd- en jongerenwerk:

www.jop.nl/themas/jeugdpastoraat/veilig-jeugdwerk
Ook op de website van de Protestantse Kerk is ook nog de nodige informatie te vinden:

www.protestantsekerk.nl/themas/pastoraat/kerk-en-misbruik
Interessant is ook de website www.inveiligehanden.nl van de Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV).

Lenny van den Brink.